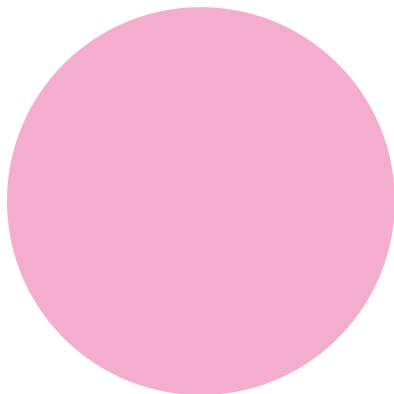

TERVETULOA OPETTAJAKSI KANSALAIPOISTOON!

Iloiten opittu on parhaiten opittu!

Olemme laatineet tämän oppaan Sinulle opettaja, jotta työsi alkaisi miellyttävästi ja sujuisi joustavasti. Kokosimme tähän kirjaseen tärkeää tietoa kansalaisopistotoiminnasta, ohjeita kansalaisopistossa opettajana toimimisesta, työn suunnittelusta, toteutuksesta ja arvioinnista.

Alkuvaiheessa käsikirjaa työsti Oulun yliopistossa järjestetyn Pedagoginen mentorointi –täydennyskoulutuksen puitteissa kansalaisopistojen henkilöstöä Jokihelmen opistosta, Oulu-opistosta, Kokkolan seudun opistosta, Meän opistosta, Oulujoki-opistosta, Raahe-opistosta, Oulun kansalaisopistosta, Ylivieskan seudun kansalaisopistosta ja Taivalkosken kansalaisopistosta tuutoreinaan Sirpa Kova ja Satu Soila. Lopulliseen muotoonsa käsikirjan tekivät Liisa Vornanen, Seija Pulli-Marjakangas, Anu Junes-Kähkölä, Kerttu Vilmunen, Tarja Rahkola, Jaana Anttila-Kämäräinen ja Kati Koivukangas.

Kansalaisopistoissa opiskelee 640 000 motivoitunutta opiskelijaa ja opettajia opistoissa on n. 35 000. Tervetuloa alasi asiantuntijana joukkoomme!

Onnistuminen on asenne. Se on avoimuutta uusille ideoille, halukkuutta kuunnella, innokkuutta oppia, halua kasvaa ja joustavuutta muuttua.

— BJ Gallagher

Oulussa 22.9.2014 Tekijät

SISÄLTÖ

MIKÄ IHMEEN KANSALAIPOISTO?.....	3
KANSALAIPOISTO-OPISKELIJAT	4
Eri-ikäisten opetuksessa hoksattua.....	5
Lapset ja nuoret	5
Aikuinen oppijana.....	5
OPETTAJANA KANSALAIPOISTOSSA	6
Päätöimisen opettajan työ	7
Suunnittelijaopettajan työ.....	7
Tuntiopettajan työ	7
OPETTAJAN OIKEUDET	8
Palkka	8
Kun sairastut.....	8
Matkakustannusten korvaukset	8
Täydennyskoulutus	9
OPETTAJAN VELVOLLISUUDET	9
KANSALAIPOISTON OPETTAJA ON MONIOSAAJA	11
Ammattiosaaminen	11
Vuorovaikutustaidot	11
Esiintymistaidot	11
Tietotekniikkataidot	12
Ensiaputaidot	12
Kulttuurien tuntemus ja kielitaito	12
Taito kohdata erilaisia opiskelijoita	13
Näyttelyn rakentamistaidot	13
OPETUKSEN SUUNNITTELU	14
Lukuvuosi.....	14
Opetuksen suunnittelutaidot	14
Kurssin suunnittelu	14
Kurssin sisällön suunnittelu.....	14
Opintokokonaisuus	15
Opetuksen toteutus.....	16
Kurssin aloitus.....	16
Ryhmän muodostumisen vaiheet	16
Opettajan vinkit opiskelijalle.....	17
MIKSI ARVIOIMME?	18
Palaute ja ongelmatilanteet	18
TYÖTURVALLISUUS	19
Lainsäädäntö.....	19
Keskeisiä lakeja	19
Työsuojelun tavoitteet	19
Työterveyshuolto	19

MIKÄ IHMEEN KANSALAIPOISTO?

Kansalaisopistot ovat paikallisiin ja alueellisiin sivistystarpeisiin pohjautuvia oppilaitoksia, jotka tarjoavat mahdollisuuksia omaehtoiselle oppimiselle ja kansalaisvalmiuksien kehittämiseksi. Opistot järjestävät korkeatasoisia ja monipuolisia koulutuspalveluja tasapuolisesti eri alueiden väestö- ja kieliryhmille lähipalveluna.

Kansalaisopistotoimintaa säätelee laki vapaasta sivistystyöstä.

Vapaan sivistystyön tarkoituksena on järjestää elinikäisen oppimisen periaatteen pohjalta yhteiskunnan eheyttä, tasarvoa ja aktiivista kansalaisuutta tukevaa koulutusta. Vapaana sivistystyönä järjestettävän koulutuksen tavoitteena on edistää ihmisten monipuolista kehittymistä, hyvinvointia sekä kansanvaltaisuuden, moniarvoisuuden, kestävä kehityksen, monikulttuurisuuden ja kansainvälisyyden toteutumista. Vapaassa sivistystyössä korostuu omaehtoinen oppiminen, yhteisöllisyys ja osallisuus.

Opiston nimenä voi olla kansalaisopisto, työväenopisto, aikuisopisto tai opisto, mutta tehtävä on sama.

Ensimmäinen työväenopisto perustettiin v. 1898 Tampereelle. Työväenopistot perustettiin kaupunkeihin huolehtimaan työväestön perussivistyksestä. Vähitellen kansalaisopistotoiminta laajeni myös maaseudulle. 1960-luvulla opistojen määrä kaksinkertaistui valtionapulainsäädännön uudistamisen ansiosta.

Kansalaisopistotoimintaa on jokaisessa Suomen kunnassa n. 10 000 opetuspaikassa. Vuonna 2014 Suomessa on 187 kansalaisopistoa. Kuntaliitokset tulevat vaikuttamaan opistojen määrään ja toiminta-alueisiin.

Vuosittain opistoissa toteutetaan reilu 2 miljoonaa opetustuntia ja opistoissa on n. 640 000 opiskelijaa.

Kansalaisopistoa ylläpitää useimmiten kunta, mutta osa opistoista on yksityisiä.

KAIKKI TYÖ ON TOISTEN PALVELEMISTA.

-Heikki Peltola

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980632?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=laki%20vapaasta%20sivistysty%C3%B6st%C3%A4>

21.8.1998/632

OPPIMINEN ON KUIN NÄKKILEIPÄ TOISILLE
NÄKKÄRIÄ PITÄÄ HIEMAN LIOTTA, KUN EI MEINAA
HAMPAAT KESTÄÄ KOVAN LEIVÄN PURESCELUA.

102 oivallusta oppimisesta
<http://www.oppiminen.com/>

KANSALAI SOPISTO- OPISKELIJAT

Kansalaisopistossa opiskelu on avointa kaikille iästä, suku-
puolesta ja koulutustaustasta riippumatta. Kansalaisopiston
ryhmiin voivat osallistua kaikki opinnoista kiinnostuneet
pohjakoulutukseen, asuinpaikkaan tai kansallisuuteen katso-
matta. Lasten ja nuorten opiskeluoikeutta voidaan rajoittaa,
mikäli ryhmä ei ole vaatimustensa tai laitteidensa puolesta
heille sopiva. Opiskelijamäärää voidaan myös rajoittaa, jos
tila, opetettava aine tai muu seikka sitä edellyttää.

Suurin osa opiskelijoista tulee opiskelemaan omasta tah-
dostaan ja omilla tavoitteillaan motivoituneina. Kansa-
laisopistossa opiskelemisessa korostuu henkilökohtainen
oppimisprosessi, yhteisöllisyys ja osallisuus. Opiskelijat
ovat yleensä erittäin motivoituneita; he maksavat opiske-
lustaan ja äänestävät jaloillaan mikäli eivät ole tyytyväisiä
opetuksen laatuun.

Opiskelijat hakevat opiskelusta vastapainoa työlle, täyden-
tävät ammatillista osaamistaan, hankkivat uusia tietoja ja
taitoja. Opiskeleminen tukee myös työssä jaksamista, edistää
terveyttä ja hyvinvointia, aktiivista kansalaisuutta ja elinikäistä
oppimista. Ryhmässä toimiminen kartuttaa sosiaalista pää-
omaa ja tukee maassa- ja maahanmuuttajan kotoutumista.

Kansalaisopistossa opetus ei pääosin ole tutkintotavoitteista,
mikä näkyy oppilaiden tavoitetasojen moninaisuudessa.
Opiskelijoilla voi olla hyvin erilaisia tavoitteita opiskelulle.
Opettajan kannattaa ottaa selvää näistä tavoitteista ja ottaa
ne huomioon opetuksessa.

ERI-IKÄISTEN OPETUKSESSA HOKSATTUA

LAPSET JA NUORET

- Luo hyvä henki ryhmään.
- Tue lapsen uteliaisuutta ja tiedonhalua. Luomalla rajat luot turvaa
opetustilanteeseen. Rohkaise. Kannusta.
- Havainnollista ja varmista, että lapsi ymmärtää. Toista ja kertaa.
- Muista, että oppiminen tapahtuu leikin ja sadun avulla.
- Parhaisiin tuloksiin pääset luomalla yhteiset pelisäännöt. Tiedota pelisäännöistä
myös lasten vanhemmille.
- Positiivinen palaute on tärkeää!
- Kunnioita lapsen sanomisia ja tekemistä.
- Lapsen on tunnettava, että opettaja hyväksyy hänet omana itsenään.
- Suunnittele tuntisi huolellisesti. Ole tilanneherkkä ja joustava tarvittaessa.
- Suunnittele myös lisätöitä nopeimmille opiskelijoille.
- Suunnittele toiminta käytettävissä olevien tilojen mukaan.
- Huomio myös hiljaiset ja syrjäanvetäytyvät.
- Ole oma itsesi.

AIKUINEN OPPIJANA

- Luo hyvä henki ryhmään.
- Kuuntele opiskelijoiden tarpeita. Laatikkaa tavoitteet yhdessä. Kunnioita jokaisen
yksilöllisiä tavoitteita.
- Parhaisiin tuloksiin pääset luomalla yhteiset pelisäännöt.
- Opiskelu on omaehtoista, jokainen tunti on näytetunti.
- Osallistumisen motiivina voi olla ryhmässä toimiminen.
- Tue opiskelijan aktiivista osallistumista.
- Tue ja kannusta! Innostu niin innostat!
- Pyydä palautetta myös kurssin kuluessa.
- Seniori-ikäiset oppijat ovat edelleen kyvykkäitä oppimaan.
- Huomioi opiskelijan terveydentila ja sen luomat rajoitteet.

LÄHTEET:

Dunderfelt Tony, 2011. *Elämäntarkkailu*.

Kronqvist E-L & Pulkkinen M-L, 2007. *Kehityopsykologia. Matkalla muutokseen.*

OPETTAJANA KANSALAIPOISTOSSA

Kansalaisopistoissa on vakinaisia päätoimisia opettajia, suunnittelijaopettajia ja määräaikaista tuntiopettajia.

Päätoimisen opettajan pätevyysvaatimuksena on ylempi korkeakoulututkinto tai muu soveltuva tutkinto ja opettajan kelpoisuus. Tuntiopettajalta edellytetään oman alansa laajaa osaamista. Palkkaus määräytyy koulutuksen mukaan.

TOIVOTAMME SINUT TERVETULLEEKSI
ALASI ASiantuntijana
KANSALAIPOISTOON!

OLET TÄRKEÄ – KANSALAIPOISTO
TARVITSEE SINUA!

OLETHAN AKTIIVINEN TOIMIIJA, OSALLISTUT,
KEHITÄT JA ANNAT PALAUTETTA!

PÄÄTOIMISEN OPETTAJAN TYÖ

Päätoimisen opettajan opetusvelvollisuus on 530–580 tuntia vuodessa oppiaineesta riippuen ja muu työvelvollisuus 350 tuntia vuodessa. Opettajan oman opetuksen suunnittelu ei kuulu muuhun työvelvollisuuteen. Muu työvelvollisuus on tuntiopettajien opetusohjelman suunnittelua, oppimateriaalien valmistamista ja hankkimista, hallintoon liittyviä tehtäviä, näyttelyiden ja erilaisten tilaisuuksien järjestämistä, kokouksiin osallistumista, ammattitaitonsa ylläpitämistä sekä oman alansa seuraamista ja verkostossa toimimista sekä muita esimiehen määräämiä tehtäviä.

OVTES 2014-2016:

<http://flash.kuntatyonantajat.fi/ovtes-2014-2016/html/#160>

Yksityistä opetusalaa koskevan työehtosopimuksen oppilaitoskohtaiset määräykset löytyvät osoitteesta:

http://www.sivistystyonantajat.fi/fi/liitetiedosto/OppilaitosTES_julkiset/Oppilaitoskohtaiset_maeaeraeykset_1.4.2014.pdf

SUUNNITTELIJAOPETTAJAN TYÖ

Suunnittelijaopettajan vuotuinen työaika on 1200 tuntia, joka jakaantuu opetukseen ja muuhun työnantajan määräämään työhön. Suunnittelijaopettajan tehtäviin kuuluu opintokokonaisten suunnittelua, koordinoitua, hankkeiden vastuullista hallintaa ja seuranta.

OVTES 2014-2016:

<http://flash.kuntatyonantajat.fi/ovtes-2014-2016/html/#160>

TUNTIOPETTAJAN TYÖ

Tuntiopettaja palkataan työsuhteessa mainittua opetusta antamaan.

Tuntiopettajan velvollisuuteen kuuluu oppitunnin valmistelu, oppitunnin pito, oppituntiin välittömästi liittyvät muut työt sekä osallistuminen työsuhteen mukaisiin opettajan kokouksiin. Oppitunnin pituus on 45 min.

Tuntiopettaja on tarvittaessa tilapäisesti velvollinen tekemään myös muita sellaisia opiston toiminta- ja opetussuunnitelmassa vahvistettuja tehtäviä, jotka kiinteästi liittyvät opiston toimintaan hänen omalla alallaan ja jotka hänen koulutuksensa ja työkokemuksensa perusteella voidaan katsoa hänelle sopivaksi. Edellä tarkoitetun muun kuin oppitunnin pituus on 60 min.

OVTES 2014-2016:

<http://flash.kuntatyonantajat.fi/ovtes-2014-2016/html/#160>

Yksityistä opetusalaa koskevan työehtosopimuksen oppilaitoskohtaiset määräykset löytyvät osoitteesta:

http://www.sivistystyonantajat.fi/fi/liitetiedosto/OppilaitosTES_julkiset/Oppilaitoskohtaiset_maeaeraeykset_1.4.2014.pdf

OPETTAJAN OIKEUDET

Työntekijänä sitoudut toimimaan opiston **arvojen** mukaan, noudattamaan **työsopimusta** ja työyhteisössäsi noudatettavia sääntöjä ja periaatteita. Olet **vaitiolovelvollinen**; et ilmaise sivullisille, mitä olet saanut tietoosi työssäsi työnantajan tai opiskelijoiden asioista. **Sitoudut myös viestimään fiksusti sosiaalisessa ja muussa mediassa.**

PALKKA

Tuntiopettajan palkka maksetaan työsopimuksessa sovitussa ja pidetyistä tunneista kulloinkin voimassa olevan palkkataulukon mukaisesti.

KUNNALLISISSA OPISTOISSA

- tuntipalkka + 10 %, kun opettaja on suorittanut opettajan pedagogiset opinnot (35 ov tai 60 op)
- tuntipalkka + 5 %, kun opettaja on suorittanut aikuiskasvatustieteen perusopinnot
- Vähintään keskimäärin 16 viikkotuntia opettavalle tuntiopettajalle maksetaan tuntipalkka + 6 %, jos hän on opettanut kolme vuotta
 - » vähintään keskimäärin 16 tuntia viikossa
 - » joko omassa tai jossain toisessa kansalaisopistossa.
- Tuntiopettajan oikeus lomakorvaukseen määräytyy vuosilomalain (162/2005) säännösten perusteella.

Luentopalkkioista sovitaan erikseen paikallisesti.

Saat palkka- ja työtodistukset tarvittaessa.

Yksityisessä opistossa opettavan tuntiopettajan palkkiope-
rusteet ja pätevyyslisä löytyvät osoitteesta:

http://www.sivistystyönantajat.fi/fi/liitetiedosto/OppilaitosTES_julkiset/Oppilaitoskohtaiset_maaeraeykset_1.4.2014.pdf

KUN SAIRASTUT

- Ilmoita esimiehellesi välittömästi
- Vaadittaessa sinun tulee esittää luotettava selvitys
- Sinulla ei ole oikeutta sairausajan palkkaan, mikäli olet aiheuttanut työkyvyttömyyden tahallasi tai törkeällä huolimattomuudella

MATKAKUSTANNUSTEN KORVAUKSET

Tuntiopettajan oikeus matkakustannusten korvauksiin määräytyy KVATES:n määräysten mukaan, kuitenkin seuraavien poikkeuksin.

1. Muussa kuin opiston sijaintikunnassa asuvalle tuntiopettajalle maksetaan matkakustannusten korvaukset tuntiopettajan matkasta kunnan ulkopuolelta sijaitsevasta asunnosta tai hänen kunnan ulkopuolella sijaitsevasta toimipaikastaan opiston työpisteeseen siltä osin kuin matkan pituus ylittää kuusi kilometriä. Samoin perustein korvataan matka takaisin sekä maksetaan päiväraha.

2. Samassa kunnassa asuvalle tuntiopettajalle maksetaan matkakustannusten korvaukset tuntiopettajan asunnosta tai toimipaikasta opiston työpisteeseen kuitenkin enintään siltä osin kuin matka ylittää kuusi kilometriä. Samoin perustein korvataan matka takaisin.

- Tutustu opiston omiin käytäntöihin, koska ne voivat vaihdella.

OPETTAJAN VELVOLLISUUDET

- Tarkista ja allekirjoita työsopimuksesi ja palauta se välittömästi toimistoon.
- Hanki oikeusrekisterikeskuksesta rikostaustaote (www.oikeus.fi), mikäli ryhmässäsi tai yksilöopetuksessa on vain alle 18-vuotiaita. Rikosrekisteriote on maksullinen ja voimassa kuusi kuukautta.
- Huolehdi, että ryhmä toimii asetettujen tavoitteiden mukaisesti.
- Muista, että päiväkirja on virallinen asiakirja – täytä se huolellisesti.
- Pidä huolta opiston avaimista, työvälineistä ja materiaaleista.
- Sovi työsopimukseen tulevista muutoksista opiston kanssa.
- Toimi näyttelyiden ja esitysten valmisteluissa annettujen ohjeiden mukaisesti.
- Toimita matkalaskut, päiväkirjat, ilmoittautumislomakkeet ym. tarvittavat paperit toimistolle sovitusti.
- Toimita verokortti palkanlaskentaan tarvittaessa.
- Ilmoita opistolle sopimuksen mukaan, mikäli olet estynyt pitämästä opetusta sovitun mukaisesti.

TÄYDENNYSKOULUTUS

Täydennyskoulutuksen tarkoituksena on ylläpitää ja lisätä työntekijän ammattitaitoa. Täydennyskoulutuksen tulee liittyä kiinteästi ao. työtehtäviin ja niiden kehittämiseen. Tee täydennyskoulutuksesta etukäteen hakemus rehtorille. Käytännöt vaihtelevat opistoittain.

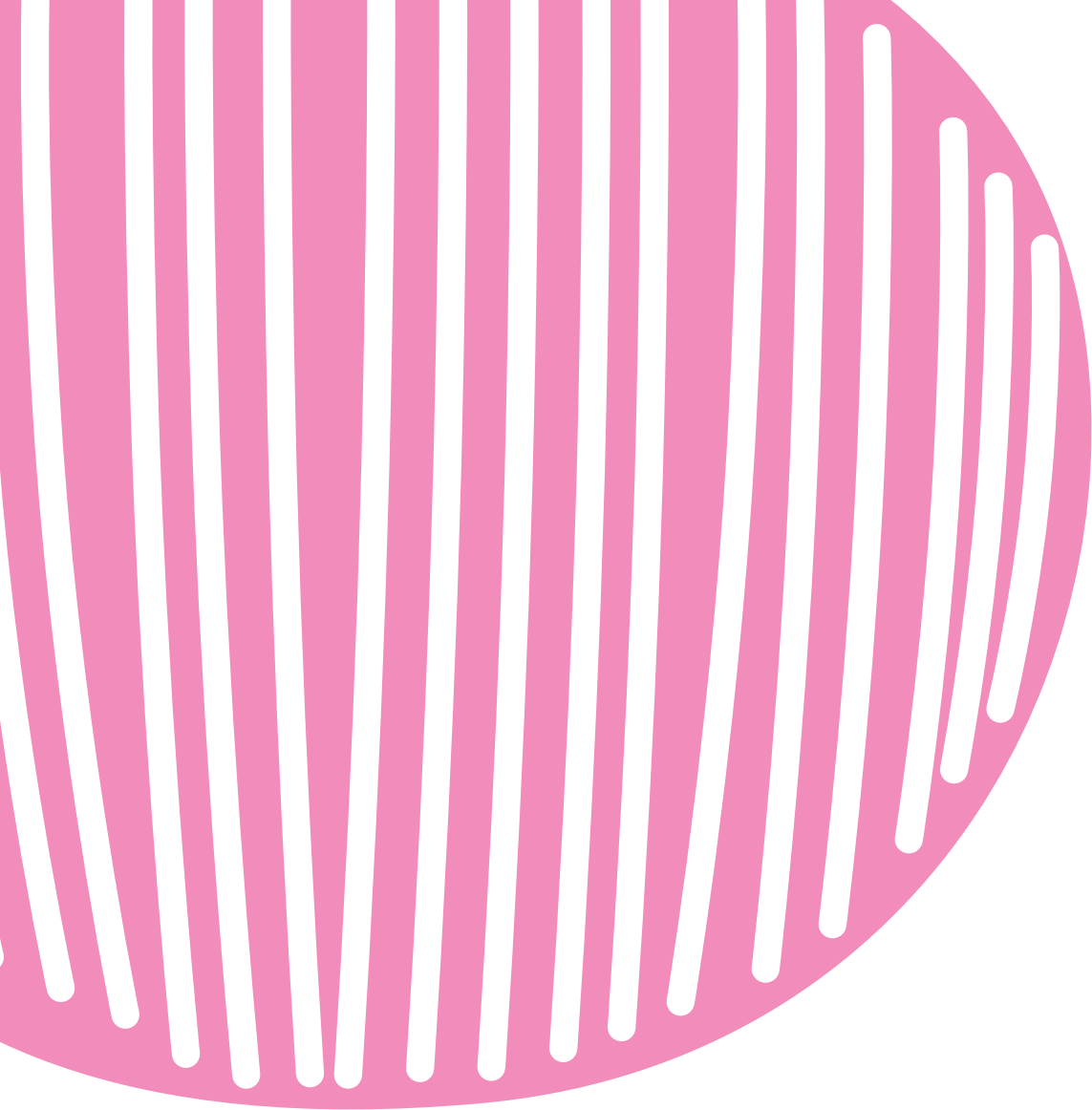
Yli 16 t viikossa opettavien erityisiä opistokohtaisia oikeuksia

Tarkista, oletko oikeutettu työterveyshuoltoon tai onko opistossasi muita etuuksia.

KOKO OPISTON HENKILÖKUNTA TUKEE
TYÖTÄSI! KYSY JA LÄHESTY ROHKEASTI!

AINA EI VOI VALITA KENEN KANSSA
TEKEE, MUTTA AINA VOI VAIKUTTA
SIIHEN, MITEN HYVIN TEKEE

-Heikki Peltola.

KANSALAIISOPISTON OPETTAJA ON MONIOSAAJA

AMMATTIOSAAMINEN

- Sinulla opettajana on vankka oman opetusalasasi osaaminen ja asiantuntemus.
- Sinun on hyvä täydentää ja päivittää osaamistasi jatkuvasti.
- Tunnistathan ajassa liikkuvat ja tulevat trendit.
- Opetuksessasi täytyy olla läsnä perinne, tämä päivä ja tulevaisuus.
- Opettajana tarvitset oman ammattiosaamisesi sekä opetuksen suunnittelun lisäksi joukon taitoja ja tietoja.
- Opettaja on moniosaaja: yhteyksien luoja, kouluttaja, markkinoija, konsultti, tekniikan ja joskus myös verkkopedagogiikan tuntija.
- Opettaja on myös kehittyvä opettaja. Taitoja ja tietoja on hyvä matkan varrella kehittää ja päivittää.

OPETTAJA ON RYHMÄN INNOSTAJA – KEHITÄTHÄN JA
PÄIVITÄTHÄN AKTIIVISESTI OMAA OSAAMISTASI!

VUOROVAIKUTUSTAITOT

Kansalaisopiston opettajana toimiessasi hyvien vuorovaikutustaitojen merkitys korostuu. Opiskelijat lopettavat opiskelunsa, mikäli sinulla ei ole kykyä kuunnella ja kunnioittaa heitä, ottaa usein hyvinkin heterogeenisten ryhmien oppilaita erilaisuuksineen opetuksessasi huomioon, toimia empaattisesti, reilusti ja oikeudenmukaisesti. Huumorintaju ja hyvät käytöstavat auttavat monissa tilanteissa.

LISÄTIETOJA:

<http://www.vaikuttamistaidot.fi/opus/demokratia/demokratiataidot/harjoitellen-vaikuttajaksi/vuorovaikutustaidot>

<http://www.enorssi.fi/suho-harre/Kykyri.pdf>

http://www.edu.fi/ammattikoulutus/opinto-ohjaus/ytya_opiskeluun/hyvät_tavat

<http://www2.edu.fi/duunioppi/index.php?id=52>

ESIINTYMISTAITOT

Vaikka opettajana et olekaan esiintyjä, hyvät esiintymistaidot ovat opettaessasi tarpeen, samoin tilanteeseen sopivan äänenkäytön hallitseminen. Oheisviestinnän -ilmeet, eleet, asento, äänenpaino jne. - merkityksen tunteminen ja tunnistaminen viestin perille menemisessä on hyvä tiedostaa. Asiastaan innostuneen opettajan oheisviestintä ja sanallinen viestintä tukevat toisiaan ja saa opiskelijatkin innostumaan.

LISÄTIETOJA:

http://kielikompassi.jyu.fi/puheviestinta/tietomajakka/maja-esiintyminen_taidot.shtml

Anna-Liisa Aalto & Kati Parviainen: Auta ääntäsi, 1998

Oy Yleisradio Ab, Opetusjulkaisut: Peilikuvia - puheviestinnän aakokset, 1992

Mari Koistinen: Tunne kehosi – vapauta äänesi, 2004

Juhana Torkki: Puhevalta, 2014

TIETOTEKNIKKATAIDOT

Tietotekniikan taitojen ajan tasalla pitäminen antaa mahdollisuuksia monipuolisten opetusmenetelmien käyttämiseen, mutta myös yhteyksien luomiseen kollegiisi ja oppilaitoksesi henkilökuntaan. ATK-taitojen myötä löydät oman opetuksesi tueksi virike- ja opetusmateriaalia.

Esimerkiksi sähköiset päiväkirjat ovat jo joissakin opistoissa käytössä. Sinulta saatetaan edellyttää myös ainevalikoimaan liittyvien artikkeleiden ja markkinointi-/mainosmateriaalien laadintaa.

ENSIAPUTAITOT

Sinun olisi hyvä osata ainakin ensiavun perustaidot. Ensiaputaidot antavat varmuutta toimia opettajana varsinkin niissä tilanteissa, jolloin olet ainut aikuinen luokassa/rakennuksessa. Opiskelijoiden ikääntyminen lisää tarvetta ensiaputaidoille. Ensiaputaitoja voit opiskella ja täydentää oman opistosi kursseilla.

Ennen ensimmäistä kokoontumiskertaa on hyvä perehtyä opiston ohjeistukseen vaara- ja uhkatilanteista, opetustilan pelastautumissuunnitelmaan ja tutustua opetustilan poistumisteihin.

KULTTUURIEN TUNTEMUS JA KIELITAITO

Kansalaisopisto-opetuksessa yhteisöllisyys ja osallisuus ovat vahvasti mukana ja niihin liittyy aina kansainvälinen ulottuvuus. Monissa oppiaineissa selviät vähäiselläkin kielitaidolla, mutta hyvä kielitaito auttaa ulkomaalaisten opetustilanteissa. Muista, että monikulttuurisuus on rikkaus. Opiskelijat ovat yleensä ahkeria ja motivoituneita, vaikka aikakäsitys voi olla erilainen. Ota huomioon kulttuurierot ja tavat sekä opiskelijan uskonnollinen tausta. Muiden kulttuurien tuntemus ja vuorovaikutus muualta tulleiden kanssa ovat saaria ja mantereita yhdistävä side, jota kannattaa vaalia.

LISÄTIETOJA:

<http://vaestoliitto-fi-bin.directo.fi/@Bin/94b8b2932b8be551a853978a6c90d079/1336978856/application/pdf/313062/UNFPA-Kulttuurintuntemuskehityksenavaimena.pdf>

http://www.edu.fi/lukiokoulutus/psykologia/ops_kaytantoon/aihekokonaisuudet/kulttuuri-identiteetti_ja_kulttuurien_tuntemus

Liisa Salo-Lee & Raija Malmberg & Raimo Halioja: Me ja Muut – Kulttuurienvälinen viestintä, 1996

Kerstin Salminen & Päivi Poutanen: Kulttuurikompassi, 1996

Marjut Nieminen: Monikulttuurinen asiakastyö 2014.

TAITO KOHDATA ERILAISIA OPISKELIJOITA

Oppimisvaikeudet ovat yleisiä, sillä tutkimusten mukaan jopa 25 %:lla väestöstä on jonkinlaisia oppimisvaikeuksia. Oppimisvaikeuksia voi olla lukemisessa, kirjoittamisessa, luetun ymmärtämisessä ja muistamisessa, matematiikassa, vieraissa kielissä, avaruudellisessa hahmottamisessa, suunnitien ja ajan hahmottamisessa, motoriikassa, keskittymisessä ja tarkkaavaisuudessa.

- keskustele opiskelijan kanssa,
- opeta opiskelutekniikkaa,
- muista moniaistikanavainen opetus (näkemisen, kuulemisen, tekemisen ja näyttämisen kautta ja muista, että moniaistikanavaisesta opetuksesta hyötyvät kaikki),
- anna aikaa,
- ota apuvälineet käyttöön (esim. äänikirja, nauhoittaminen, valokuvaus),
- käytä isoa fonttia,
- kirjoita ja puhu eri aikaan,
- pilko asiat osiin,
- kirjoitus- ja lukuvirheistä huolimatta muista oppimisen ilo!

Kansalaisopistossa on myös erilaisista mielenterveysongelmista kärsiviä opiskelijoita ja useimmiten kyseessä on hyvin arka ihminen. Opetustilanteissa Sinun opiskelijaa kohtaan osoittama kannustus ja kunnioitus ovat tärkeitä. Psykoottisten ja aggressiivisten opiskelijoiden kohdalla on huolehdittava turvallisuuteen liittyvistä asioista.

LISÄTIETOJA:

<http://www.erilaistenoppijoidenliitto.fi/>

http://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=mat00023

http://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_teos=dlk&p_selaus=7784

NÄYTTELYN RAKENTAMISTAIDOT

Opistoissa pidettävät näyttelyt ovat opiston käyntikortteja. Onnistunut näyttely innostaa katsojia opiskelemaan, ja vahvistaa opiston imagoa. Näyttelyiden rakentaminen on usein taide- ja taitoaineiden opettajien tehtävä ja edellyttää esteettisen silmän lisäksi etukäteissuunnittelua, organisointi- ja johtamistaitoja, mutta myös rakennusmateriaalien tuntemusta ja tietämystä.

Lisätietoja:

<http://kirjasto.hameenlinna.fi/kirjasto/nayttelyprosessi.pdf>

http://oulu.ouka.fi/taidemuseo/c_nayttelyt/g_rakentaminen.html

Kaija Kaitavuori & Miikka Roine (toim.): Näyttelyprosessin kuvaus, 2006

OPETUKSEN SUUNNITTELU

LUKUVUOSI

Kansalaisopiston lukuvuosi koostuu syys- ja kevätlukukaudesta, jota rytmittää loma-ajat. Lukuvuoden työajat ovat opistokohtaisia.

Tulevan kauden suunnittelu käynnistyy yleensä alkutalvella opiston itsearvioinnilla ja koulutustarvekartoituksella. Kartoitusten menetelminä voivat olla kurssitoivekyselyt sidosryhmille, henkilöstöpalaverit, opistolle tulleet toiveet sekä tuntiopettajien palauttamat kurssisuunnittelulomakkeet yms.

Käytettävissä olevat talousresurssit, paikallinen ja alueellinen sivistystarve, opettajaresurssit, tilat ja välineet määrittävät lukuvuoden suunnittelua.

OPETUKSEN SUUNNITTELUTAIDOT

- Tavoitteet antavat aina suunnan opetukselle.
- Opetuksen suunnittelun apuna on myös saatuun palautteeseen ja/tai arviointikäsi kirjiaan tutustuminen.
- Oppijan ominaisuuksien (tiedot, taidot, ikäjakauma, kehitysaste, terveydentila jne.) huomioon ottaminen auttaa kurssin sisällön, tavoitteiden ja opiskelijamäärien määrittelyssä ja opinto-oppaaseen tulevien tekstien laadinnassa.
- Hyvä käytäntö on tiedustella kunkin oppilaan tavoitteita ensimmäisellä kokoontumiskerralla ja sen jälkeen tarkentaa kurssin sisältöalueet ja tehdä työtapavalinnat.
- Sinun kannattaa pohtia toimitko kaiken valmiiksi märehtineenä, markkinamiehenä, pellenä vai tuetko opetustilanteissa oppilaan luovuutta ja itseohjautuvuutta.

KURSSIN SUUNNITTELU

Yksittäisen kurssin suunnittelukäytänteet ovat opistokohtaisia. Monissa opistoissa tuntiopettajat täyttävät kurssisuunnittelulomakkeen, josta ilmenee kurssin nimi, tavoitteet, sisältö, ajankohta, paikka, tuntimäärä ja tarvittavat välineet.

Tee kurssikuvaus hyvin, koska se vaikuttaa opiskelijan osallistumispäätökseen.

KURSSIN SISÄLLÖN SUUNNITTELU

- opetussuunnitelma ohjaa kurssin sisällön suunnittelua
- mieti kurssin päättötavoitteet: mitä opiskelija osaa kurssin päätyttyä
- mieti tavoitteiden pohjalta kurssin ja kunkin opetuskerran ydinsisällöt, täydentävät sisällöt ja erityissisällöt
- materiaalit

OPINTOKOKONAISUUS

KURSSIN TAVOITTEET OPPIMISTEHTÄVÄN TAVOITTEET	SISÄLLÖT	OPPIMINEN, MENETELMÄT JA OPISKELIJAN TOIMINTA	OHJAUS, PALAUTE JA OPETTAJAN TOIMINTA	OPPIMATERIAALI JA MUUT TIEDONLÄHTEET	OPPIMISYMPÄRISTÖT JA VÄLINEET
Mikä on kokonaisuuden punainen lanka? Mitä tavoitellaan?	Mitkä ovat käsiteltävät teemat?	Miten opitaan? Miten työskennellään? Millaisia oppimistehtäviä käytetään? Millaista on yksilö- ja ryhmätyöskentely? Miten mitoitetaan opiskelijan ajankäyttö ja työmäärä?	Mikä on ohjauksen tavoite? Mitä ohjataan? Miten ja milloin työskentelyä ohjataan? • pedagoginen ohjaus (oppimistehtävät, toimeksiannot, työtavat, aineistot, ohjeet, palautteet...) • sosiaalinen ohjaus • hallinnollinen ohjaus • tekninen ohjaus Kuka ohjaa ja antaa palautetta? (mitä, miten, milloin?) Miten mitoitetaan opettajan ja tuutoreiden ajankäyttö ja työmäärä?	Miten materiaali ja muut resurssit tuotetaan? (etukäteen, vai prosessissa) Hyödynnetäänkö valmista vai opettajan / tuutoreiden / oppijoiden tuottamaa materiaalia? Millaisia mediaelementtejä käytetään? (teksti, ääni, kuva, grafiikka, animaatio, video, tietokannat jne.)	Mitä verkon välineitä käytetään tukemaan työskentelyä? • Oppimisalustat + sen työkalut • Reaaliaikaisen vuorovaikutuksen välineet: verkkokokousjärjestelmä, chat, blogit, wikit jne. Miten monimediaisuus asettuu kokonaisuuteen? (yhdistellään eri välineitä)

LÄHDE

Kaavio muokattu seuraavasta lähteestä: Oivallus verkkoon, Aktivoi ja ohjaa verkossa 16.11.2010, Pauliina Kupila / Hanne Koli GROUP
<http://oivallusverkkoon.blogspot.com/p/aktivoi.html> + <https://skydrive.live.com/?cid=366c013d27409011&sc=documents&id=366C013D27409011!460>

EI KORKEAT TIEDOT, VAAN OPETTAJALLA ON SULANUT
TIETO, JONKA TÄYDELLISESTI HALLITSEE.

EI KASVATUSOPILLISET SÄÄNNÖT, VAAN LUONNOLLINEN
ESIINTYMINEN.

ON OPPILAALLE TUTUT KÄSITTEET.

Severi Nymanin aikuisten opettamisen kolme pelisääntöä
vuodelta 1899

OPETUKSEN TOTEUTUS

On tärkeää, että olet itse innostunut ja motivoit oppimaan!

Menetelmiä, joita voit käyttää ovat mm. luennot, ryhmätyöt ja yhteisöllinen oppiminen.

Opettajan tehtävänä on tukea opiskelijoiden yhteistoiminnallisuutta.

- Auta opiskelijoita menestymään
- Ota vastuu ryhmän jäsenistä ja toiminnasta
- Muistuta, että opiskelijat kuuntelevat toisiaan
- Rohkaise opiskelijoita pyytämään tarvittaessa apua
- Kannusta opiskelijoita olemaan aktiivisia ja keskustelemaan
- Itsenäinen tiedonhankinta
- Oppimistehtävät
- Keskustelut
- Porinaryhmät
- Opiskelijoiden omat opetustuokiot
- Ryhmätöiden esittelyt
- Lukupiirit
- Näyttelykävely
- Yhteisopettajuus
- Työpajatyöskentely
- Tekemällä oppiminen
- Muistathan yksilölliset oppimistarpeet ja oppimistyylit.
- Opetustila
- Varmista opetustilaan sisäänkäynti
- Tutustu opetustilaan ja välineisiin
- Tutustu turvallisuusohjeisiin ja varauskäynteihin
- Huolehdi, että opetustila on tuntiesi jälkeen moitteettomassa kunnossa

KURSSIN ALOITUS

- Aloitus on tärkeä. Ensimmäisen kerran perusteella opiskelija päättää jatkaako kurssilla vai ei. Hyvällä valmistautumisella voit vähentää myös omaa jännitystä.
- Tervehdi, toivota opiskelijat tervetulleeksi ja esittele itsesi. Kerro kurssin tavoitteet, sisällöt ja aikataulut.
- Ryhmähengen muodostumista auttaa se, että sinä ja opiskelijat tutustutte toisiinne ja toistenne tavoitteisiin. Tutustumista voit helpottaa erilaisin menetelmin. Ryhmähengen luomisessa voit käyttää erilaisia leikkejä, materiaalia ja kirjallisuutta (mm. Aalto, M. 2002. Ryppäästä ryhmäksi ja Ideapakka).
- Luo työskentelyilmapiiri sellaiseksi, että opiskelija uskaltaa esittää mielipiteitä ja kysymyksiä.

OPETTAJAN VINKIT OPISKELIJALLE

- Kansalaisopisto on oppilaitos, jossa ei tarvitse kilpailla paremmuudesta, suorituksista tai opintopisteistä.
- Kansalaisopistossa opiskeleminen on omaehtoista ja hauskaa, mutta vaatii monissa aineissa työtä – kotonakin.
- Eri aineita voi opiskella monilla eri tavoilla ja opintojen edetessä löytyy niistä sopivin. Kokeilemalla erilaisia opiskelutapoja voi kehittää itseään opiskelijana.
- Anna oppimiselle aikaa!
- Älä pelkää virheitä, ne ovat tärkeä osa oppimistahtumaa: Yritä, tarkista ja korjaa.
- Kertausta on opintojen äiti! Opintojen edetessä myös opiskelutaidot kehittyvät.
- Osallistu säännöllisesti oppitunneille. Opiskelijan oma aktiivinen rooli on tärkeää. Kukaan ei voi oppia opiskelijan puolesta. Tärkeää on alusta saakka kysyä heti, kun on jotain epäselvää.
- Sivusta seuraamalla ei opi uusia suorituksia, vaan ainoa tapa on tehdä itse.
- Sosiaalinen vuorovaikutus on paras tapa oppimiseen. Asiat selkeytyvät kysymällä, selittämällä ja väittelemällä.
- Jos joudut olemaan pois oppitunnilta, tule mukaan heti kun pääset, edellisen kerran asiat kerrataan tavallisesti jossain muodossa seuraavan tunnin alussa, joten et jää kovinkaan paljoa muista jälkeen; rohkeasti mukaan vain seuraavalle tunnille! Yksilöopetuksessa ilmoita aina opettajalle poissaolostasi.
- Jos sinulla on oppimiseen tai opetukseen liittyviä kysymyksiä tai ongelmia, keskustele opettajasi kanssa.
- Anna palautetta opettajalle, palautteen kautta voi kehittää opetusta.
- Anna rohkeasti uusia ideoita opistolle – kursseista, kevätnäyttelystä, juhlista, tapahtumista, opiskelumateriaaleista jne.

RYHMÄN MUODOSTUMISEN VAIHEET:

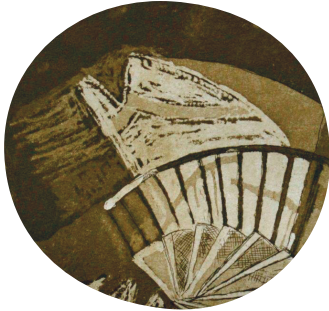
1 MUOTOUTUMISVAIHE
Orientoituminen tehtävään, ryhmään ja rooleihin

2 KUOHUNTAVAIHE
Ryhmän tehtävän ja johtajan vastustus, konfliktit

3 YHTEISÖLLISYYSVAIHE
Yhteisten normien ja koheesion muodostus, solidaarisuus

4 TOIMINTAVAIHE
Tehtävän suorittaminen, ryhmänä toimiminen

5 TOIMINNAN PÄÄTÖS
Ryhmän päättymisestä ilmoittaminen ja jäsenten auttaminen siirtymään muihin ryhmiin

MIKSI ARVIOIMME?

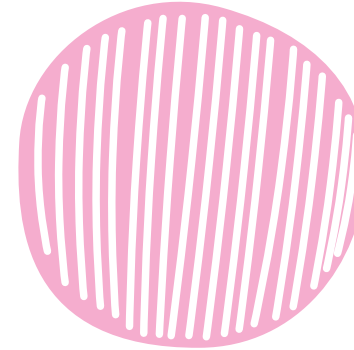
- Laki vapaasta sivistystyöstä 632 § 7 edellyttää opistoilta toiminnan arviointia
- Arviointi on opetuksesi kehittämistä ja opiskelijoiden oppimisen arviointia
- Mieti miten opiskelijasi ovat saavuttaneet tavoitteensa
- Miten itse olet onnistunut
- Kehittävä arviointi on jatkuvaa
- Opistoilla on erilaisia arviointimenetelmiä: kirjallinen tai sähköinen kurssiarviointi, sanallinen palaute, itsearviointi jne.
- Miten annat palautetta
- Ole reilu, oikeudenmukainen ja rakentava
- Anna kommentteja tehdystä työstä, mutta myös neuvoja siitä, miten edetä
- Anna palautetta vahvuuksista ja onnistumisista – kannusta!
- Arvioi monipuolisesti oppijan osaamista jolloin oppijalla mahdollisuus osoittaa tietoja ja taitoja.

PALAUTE JA ONGELMATILANTEET

- Hyvä tapa on heti kurssin alussa kertoa, että opiskelijat voivat kysellä ja antaa palautetta jatkuvasti kurssin kuluessa.
- On tavallista, että saat kriittistä palautetta silloin tällöin. Käytä palaute oman toimintasi kehittämiseen. Ryhmässä olevista ongelmista kannattaa keskustella ryhmäläisten kanssa. Tarvittaessa keskustele lähimmän esimiehen tai kollegojen kanssa.

ARVIOINTI OHJAA JA KANNUSTAA KEHITTÄMÄÄN

Lähde: Hyvä, paha arviointi. Päivi Atjonen. 2007.

TYÖTURVALLISUUS

LAINSÄÄDÄNTÖ

- Työturvallisuuslaki (23.8.2002/738) määrittelee yleisellä tasolla työoloille asetetut vaatimukset.
- Työntekijä ei saa joutua työssään alttiiksi tapaturmille tai terveyshaitoille.
- Työnantajalla on työsuojelun toimintaohjelma.
- Työsuojelua koskevat lait ja sopimukset on oltava henkilöstön nähtävillä

KESKEISIÄ LAKEJA

- Työturvallisuuslaki
- Työterveyshuoltolaki
- Työsopimuslaki
- Laki naisten ja miesten tasa-arvosta
- Laki yksityisyyden suojasta työelämässä
- Työaikalaki
- Vuosilomalaki
- Laki työsuojelun valvonnasta ja muutoksenhausta työsuojeluasioissa

TYÖSUOJELUN TAVOITTEET

Työsuojelun suunnitelmallinen toteutus edellyttää työn, työympäristön ja työolojen haitta- ja vaaratekijöiden tunnistamista ja selvittämistä sekä toimenpiteitä niiden poistamiseksi ja hallitsemiseksi.

Jokainen on velvollinen noudattamaan työpaikalla laadittuja turvallisuusohjeita ja käyttämään tarvittavia suojavälineitä, ottamaan huomioon vaaratekijät ja ilmoittamaan työympäristössään havaitsemistaan puutteista rehtorille tai työsuojeluvaltuutetulle. Työsuojelullisten näkökohtien huomioon ottaminen osoittaa hyvää ammattitaitoa.

Opettajan velvollisuus on myös ilmoittaa havaitsemistaan työturvallisuutta vaarantavista asioista ja tapaturmista ja läheltä piti tilanteista aina lähimmälle esimiehelleen ja työsuojeluvaltuutetulle. Ilmoituksen perusteella vastuu asian hoitamisesta siirtyy esimiehelle.

TYÖTERVEYSHUOLTO

Oikeutesi työterveyshuollon palveluihin määräytyy opiston ylläpitäjän työterveyshuollon sopimuksen perusteella.

LÄHTEET

Aaltola, J. 2002. *Opettaja sivistyksen rakentajana. Teoksessa Opettajuus muutoksessa.* (toim. Sallila, P. ja Malinen, A.)
Holopainen, M. 2007. *Aikuinen oppijana*
Leinonen, M. 2002. *Kohtaako opettaja oppilaansa. Teoksessa Opettajuus muutoksessa.* (toim. Sallila, P. ja Malinen, A.)
Niemelä, S. 2009. *Alamaisesta kansalaiseksi: kansalaisopinnot ja sivistyspedagogiikka. Teoksessa Yhteisöllisyys liikkeessä.* (toim. Filander, A. ja Vanhalakka-Ruoho, M.)
Nyman, S. *Kansanomaisesta opetustavasta. Teoksessa Valistus, sivistys, kasvatus.* (toim. Aaltonen, R. ja Tuomisto, J.)
Malinen, A. 2011. *Aikuinen ja seniori oppijana. Koulutustilaisuus Torniossa 8.10.2011*
Repo-Kaarento, S. 2007. *Innostu ryhmästä.*

LÄHDEMATERIAALIA JA VIRIKKEITÄ YHTEISTOIMINNALLISUUTEEN

Aalto, M., *Ryppäästä ryhmäksi*, 2000
Repo-Kaarento, S. *Innostu ryhmästä. Miten ohjata oppivaa yhteisöä.* Kansanvalistusseura 2007.
Koski Reetta, *Ideapakka, Ideapakkoja ryhmätyöskentelyyn, ideointiin ja kokouksiin*, www.ideakoski.fi
Dialogisuudesta (Aarnio. H.): <http://dialogipaikka.blogspot.com/>
Hyppönen, O & Linden, S. 2009. *Opettajan käsikirja – opintojaksojen rakenteet, opetusmenetelmät ja arviointi*, <http://lib.tkk.fi/Raportit/2009/isbn9789522480637.pdf>
Pecha Kucha: <http://www.pecha-kucha.org/>
Lindblom-Ylänne, S. & Nevgi, A. (toim.) *Yliopisto-opettajan käsikirja.*
Vuorinen, I. *Tuhat tapaa opettaa.*
Kupias, P., *Kouluttajana kehittyminen*, Gaudeamus 2007
Eteläpelto, A., Tynjälä, P., *Oppiminen ja asiantuntijuus*, WSOY 1999
Lonka, K., Saarinen, E., *Muodonmuutos*, WSOY 2005
Robinson, K., *The Element*, Penguin Books 2009
Robinson, K., *Out of Our Minds. Learning to be Creative.* Capstone 2011
Osaava opettaja / Toisen asteen ammatillisen koulutuksen opetushenkilöstön osaamisalueiden määrittäminen
Senioriosallistujat ryhmässä, Video Youtubessa: Senior Citizens Show What "Feeling Good" Is All About
Hemminki Marianne, *Virikekortit hyvän vuorovaikutuksen rakentamiseen*, <http://www.capacitar.fi/>, Vuorovaikutteinen työpaja:
Ideapakkoja tarjolla verkkopuodissa <http://verkkopuoti.ideakoski.fi/>:
Ideapakka / Virikekortit / Kehitä ryhmän luovuutta, innosta toimimaan yhdessä, vireystason nostoon jne. Ideapakka / Pakallinen ideoita / Ideointiin, oppimiseen, ryhmätyöskentelyyn jne. Ideapakkaa voi seurata Facebookissa osoitteessa: <http://www.facebook.com/ideapakka>
Spektrokortit, Ulla Halkola
Dialogiset menetelmäkortit yhteisöllisyyden ja dialogin rakentamiseen

